

**Campagne
tegen
Wapenhandel**

Aan de leden van de Vaste Kamercommissies voor ELI en BuZa
Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Datum
4 maart 2011
Onderwerp
AO Wapenexportbeleid 16 maart 2011

Geachte heer/mevrouw,

Op 16 maart debatteert uw Kamer over het Nederlandse wapenexportbeleid. Graag willen de leden van de *Control Arms Coalitie* daarvoor een aantal aanbevelingen doen.

Wapens en mensenrechten

Zoals de recente situatie in het Midden-Oosten en Noord-Afrika opnieuw laat zien, worden wapens stelselmatig gebruikt voor mensenrechtenschendingen.

Volgens criterium 2 van de *Council Common Position defining common rules governing control of exports of military technology and equipment* van de Europese Unie moeten Europese landen een wapenexportvergunning weigeren indien er een risico bestaat dat de te exporteren goederen worden gebruikt voor schendingen van mensenrechten of internationaal humanitair recht.

De leden van de *Control Arms Coalitie* constateren dat de Nederlandse regering het risico vaak onderschat dat wapens die vanuit Nederland worden geëxporteerd, worden gebruikt voor mensenrechtenschendingen. Zo werden in de straten van Bahrein pantservoertuigen van de types YPR en M-113 ingezet tegen demonstranten: een wapen dat door Nederland eerder is geleverd aan de autoriteiten van dit land.¹ Ook de inzet van Chinook helikopters boven Tripoli in Libië, een type waarvoor Nederland in 2009 onderdelen leverde, kan hierop duiden²

Kortom, het risico dat Nederlandse wapens, onderdelen en dual-use goederen worden ingezet bij mensenrechtenschendingen dient volgens de leden van de *Control Arms Coalitie* veel zwaarder mee te wegen in de beoordeling die de regering maakt.³ Het biedt maar zeer beperkt soelaas om een wapenembargo in te stellen bij een acute crisis als het mogelijke risico dat de wapens worden gebruikt voor mensenrechtenschendingen daarvóór is veronachtzaamd.

Wij dringen erop aan dat de regering duidelijk maakt hoe zij wil voorkomen dat vanuit Nederland geleverde of doorgevoerde wapens, onderdelen of dual-use goederen worden ingezet bij schendingen van mensenrechten.

¹ Zie onder meer persbericht Campagne tegen Wapenhandel "Nederlandse pantservoertuigen in Bahrein" 17 februari 2011

² RTL nieuws 22/02/2011

³ Daarin staat de Control Arms Coalitie niet alleen. Ook het IOB geeft aan in haar beleidsdoorlichting (blz. 73 - 74) dat de strikte toepassing van het mensenrechtencriterium door de Nederlandse overheid "op gespannen voet staat met haar eigen mensenrechtenstrategie, zo niet naar de letter, dan wel naar de geest".

Wapens en ontwikkeling

Daarnaast signaleren leden van de *Control Arms Coalitie* dat de Nederlandse regering momenteel onvoldoende invulling geeft aan het zogeheten ontwikkelingscriterium van bovengenoemde *EU Common Position* – dat inhoudt dat geen wapenexportvergunning wordt verleend wanneer een leverantie onverantwoord is in het licht van de sociaaleconomische ontwikkelingssituatie in het ontvangende land.

Het is gebleken dat Nederland vrijwel nooit een wapenexportvergunning weigert op grond van dit ontwikkelingscriterium. Dat komt mede omdat Nederland de verhouding van defensie-uitgaven ten opzichte van de sociale uitgaven in het ontvangende land dikwijls te positief inschat.⁴

Om een voorbeeld te geven: in het geval van een fregattenorder van ruim een half miljard euro voor Marokko oordeelde de Nederlandse regering in 2009 dat de Marokkaanse autoriteiten de jaren daarvoor een vrij consistent patroon van defensie-uitgaven had, variërend van 3,7 procent in 2003 tot 3,4 procent in 2008. Maar in die berekening werd geen rekening gehouden met het feit dat grote materieelaankopen worden gefinancierd buiten het Marokkaanse defensiebudget om, terwijl het oordeel van de Nederlandse regering wel op dat defensiebudget was gebaseerd.⁵ Indien de Nederlandse regering rekening had gehouden met deze omstandigheid had de beoordeling van de Nederlandse regering veel negatiever moeten uitvallen.

Wij dringen erop aan dat de regering het ontwikkelingscriterium een zwaardere rol laat spelen bij het overwegen van vergunningsaanvragen.

Wapendoorvoer

Hoewel Nederland sinds 2008 wapendoorvoer aan een vergunningplicht onderwerpt, wordt een uitzondering gemaakt voor wapenvrachten afkomstig uit of op weg naar bevriende landen ('EU/NAVO+'). Daardoor wordt ruim 90 procent van de wapendoorvoer niet getoetst aan het eigen wapenexportbeleid.⁶ Hierdoor voert Nederland in de praktijk veel wapens en munitie door naar landen waarnaar het zelf niet zou exporteren.

Zo werd in 2008 een vracht van 20.000 automatische geweren vanuit Tsjechië door Nederland vervoerd naar Sri Lanka. Deze transactie vond plaats kort voor het aangekondigde legeroffensief van de Sri Lankaanse autoriteiten tegen de Tamil Tijgers, waarbij volgens schattingen van de Verenigde Naties minimaal zeventuizend mensen omkwamen. Indien Nederland deze zending had getoetst aan het eigen wapenexportbeleid was de kans niet groot geweest dat een exportvergunning was verstrekt.⁷

Wij dringen daarom aan op een Nederlandse toetsing van alle wapens die via Nederland doorgevoerd worden, ongeacht de afzender.

⁴ De IOB evaluatie zegt hierover (blz.73): "Bij de meeste bestudeerde transacties was de score op criterium 8 positief, ook als de defensie-uitgaven hoog waren in relatie tot de uitgaven voor de sociale sectoren."

⁵ Zie aanbiedingsbrief IOB Beleidsevaluatie 2 april 2010

⁶ Zie rapport Campagne tegen Wapenhandel "Vrij verkeer - Nederlandse wapendoorvoer onder de Algemene Douanewet" Januari 2011

⁷ Zie beantwoording vragen doorvoer militaire goederen door Staatssecretaris Bleeker 16/02/2011

Een dergelijke serieuze aanpak van de toetsing van wapenhandel zou bovendien in lijn zijn met eerdere uitspraken van Minister van Buitenlandse Zaken Rosenthal⁸ dat de regering het wapenexportbeleid niet alleen naar de letter maar ook naar strekking wenst uit te voeren. Het zou mooi zijn indien de regering op 16 maart aangeeft de daad bij het woord te zullen voegen.

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Frank Slijper 06-28504778.

Met vriendelijke groet,

Namens de Control Arms Coalitie

Ton van den Brandt, Amnesty International Nederland
Eveline Rooijmans, OxfamNovib
Wendela de Vries, Campagne tegen Wapenhandel
Wim Zwijnenburg, IKV Pax Christi

⁸ Tijdens Spoeddebat Midden-Oosten 23 februari 2011